

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2024. gada 25. aprīlī
(OR. en)

8947/1/24
REV 1

SOC 279
GENDER 64
ANTIDISCRIM 58
EMPL 164

PIEZĪME

Sūtītājs:	prezidentvalsts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Sievietes sabiedriskajā dzīvē - <i>politikas debates</i>

Pielikumā pievienota prezidentvalsts sagatavota orientējoša piezīme, kas paredzēta politikas debatēm par minēto tematu *EPSCO* padomē 2024. gada 7. maijā.

Sievietes sabiedriskajā dzīvē

politikas debates

Sieviešu pārstāvības lēmumu pieņemšanā uzlabošana

Dzimumu līdztiesība ir cilvēktiesības un ES pamatprincips, kas nostiprināts Līgumos un Pamattiesību hartā. Mērķis ir Savienība, kurā valda līdztiesība – kurā sievietes un vīrieši, meitenes un zēni visā savā dažādībā var brīvi izvēlēties savu ceļu dzīvē, kurā viņiem ir vienlīdzīgas attīstības iespējas un kurā viņi var vienlīdzīgi piedalīties un vadīt mūsu Eiropas sabiedrību.

Lielākas politiskās apņēmības rezultātā šajā jomā Eiropas Komisija rāda labu piemēru – tās komisāru kolēģijā pirmo reizi dzimumi ir pārstāvēti vienādi un ir iecelta pirmā komisāre, kas atbild par vienlīdzības jautājumiem. Pašreizējā pilnvaru periodā visas ES iestādes ir guvušas ievērojamus panākumus, pateicoties likumdošanas iniciatīvām, kuru mērķis ir sekmēt dzimumu līdztiesību visās dimensijās. Ir noteikti jāpanāk, lai demokrātiskie procesi un politiskās partijas savās struktūrās turpinātu šo virzību, lai tie būtu iekļaujoši un atspoguļotu Eiropas sabiedrības daudzveidību.

Tomēr, neraugoties uz ilglaicīgiem centieniem un nenoliedzamiem panākumiem, sievietes joprojām ir nepietiekami pārstāvētas vairumā politisko lēmumu pieņemšanas līmeņu un citās sabiedriskās dzīves jomās, jo īpaši ministru un citos vadošos amatos. Kā liecina Eiropas Savienības dati, ko sniedz Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (*EIGE*), vidēji sieviešu īpatsvars starp Eiropas Parlamenta deputātiem ir 39,5 %, bet starp ES dalībvalstu parlamentāriešiem – 32,8 %, un šajā ziņā vērojamas lielas ģeogrāfiskas atšķirības. Vidēji sieviešu īpatsvars augstākā līmeņa ministru amatos ir tikai 32,9 %, bet reģionālajās asamblejās – 35,7 %. Pilnīga paritāte vai dzimumu līdzsvars politiskajā pārstāvībā pastāv tikai nedaudzās ES dalībvalstīs.

Turklāt dati ir vēl mazāk iepriecinoši, ja dzimumu līdzsvaru parlamentos un vietējās un reģionālajās padomēs konkrēti aplūko priekšsēdētāju, parlamentāro struktūru priekšsēdētāju vai svarīgu nevēlētu amatu griezumā. Joprojām ir vērojama dzimumu segregācija ministru portfeļos un dalībā parlamenta darba struktūrās, kur dažās jomās tradicionāli dominē vīrieši (aizsardzība, finanses), bet citās ir lielāks sieviešu īpatsvars (sociālā politika, izglītība), un tas ir cieši saistīts ar likumdošanas un budžeta ietekmi, kas ir par labu politikas jomām, kurās dominē vīrieši.

No intersekcionāla viedokļa raugoties, skaitļi par etniskajām minoritātēm piederīgu sieviešu, *LGBTQIA+* personu vai sieviešu ar invaliditāti dalību ir nepilnīgi, tomēr tie liecina par ļoti mazu īpatsvaru, tādējādi norādot uz minoritāšu grupu ierobežoto pārstāvību un perspektīvām.

Šķēršļi sieviešu vienlīdzīgai pārstāvībai politiskos un vadošos amatos

Politisko lēmumu pieņemšanā sievietes saskaras ar šķēršļiem, kas sakņojas dažādos kultūras, ekonomiskajos un politiskajos kontekstos un vēlēšanu sistēmās.

Pirmkārt, pastāv **labi zināmi ilglaicīgi šķēršļi, kas joprojām sievietēm liedz vai attur viņas stāties ar politisko lēmumu pieņemšanu saistītos amatos**, piemēram:

- Sievietes joprojām negatīvi ietekmē dzimumu stereotipi un dzimumiski aizspriedumi, kas sakņojas vispārējā kultūrā. Zēnu un meiteņu audzināšana un sieviešu un vīriešu negatīvie stereotipi, tostarp, medijos, vēl vairāk ierobežo sieviešu ieinteresētību un centienus karjeras laikā uzņemties ietekmīgus amatus.
- Partiju un politisko institūciju politiskā kultūra, kurā dominē vīrieši. Tas, kā ir organizētas politiskās partijas, kas ir “vārtziņi” ceļā uz politiskiem amatiem, piemēram, attiecībā uz iesaistes, pielaišanas un izraudzīšanās procedūrām, negatīvi ietekmē sieviešu iespējas stāties vadošos amatos.
- Jautājums par aprūpi un darba un ģimenes dzīves līdzsvaru. Daudzas sievietes līderes saskaras ar milzīgu darba slodzi un no viņām tiek prasīts daudz laika, bet atbildība par mājsaimniecības darbu un bērnu un vecāku cilvēku aprūpi joprojām nav sadalīta vienlīdzīgi.

- Būtisku resursu, piemēram, laika, finanšu līdzekļu un politisko tīklu, nevienlīdzīga sadale.
- Potenciāls institucionāls šķērslis var būt pašas politiskās sistēmas. Mažoritārās sistēmas nav tik efektīvas sieviešu kandidāšu ievēlēšanas veicināšanā kā politiskās sistēmas, kas pilnībā balstās uz proporcionālu pārstāvētību vai kas ietver proporcionālas pārstāvētības elementu.
- Sieviešu politiku un vadītāju atspoguļojumā medijos joprojām vērojami dzimumiski aizspriedumi – sievietes politiķes saņem ievērojami mazāk uzmanības (17 % mazāk nekā vīrieši), un atspoguļojums bieži ietver dzimumu stereotipus (*Van der Pas & Aldering 2020*).
- Sieviešu paraugmodeļu trūkums, kas izriet no minētajiem šķēršļiem.

Otrkārt, **ir radušies jauni izaicinoši šķēršļi, kas liedz sievietēm palikt ar politisko lēmumu pieņemšanu saistītos amatos vai liek viņām tos atstāt priekšlaicīgi**, jo īpaši:

- vardarbība un aizskaršana, kas vērsta pret sievietēm politiķēm, kā arī citām sievietēm vadošos amatos, biedē visas sievietes, kas apsver karjeru sabiedriskajā dzīvē. Daudzas politiķes un līderes atstāj amatu pirms pilnvaru termiņa beigām vai nepaliek pie varas ilgi.
- Aizvien lielākas bažas rada aizskaršanas un vardarbības līmenis, kas nesamērīgi vērsts pret sievietēm politikā un sabiedriskajā dzīvē tikai tāpēc, ka viņas ir sievietes. Vīrieši galvenokārt piedzīvo vispārīgāku un politisku aizskaršanu, savukārt sievietes politiķes piedzīvo aizskaršanu, kuras pamatā ir viņu dzimumidentitāte, un visvairāk aizskaršana tiek vērsta pret politiķēm no etniskajām minoritātēm.
- Bažas raisa arī pašreizējo un bijušo politiķu liecības, kuras, kustības #MeToo iedvesmotas, ir runājušas par savu personīgo pieredzi saistībā ar seksuālu uzmākšanos. Joprojām trūkst iekšējo aizsardzības pasākumu pret seksismu, aizskaršanu un seksuālu uzmākšanos, kā arī efektīvas ziņošanas un atbildības partijās un parlamentos. Sievietes kandidātes un parlamentārietes, arī ziņo, ka, piedzīvojot aizskaršanu, trūkst atbalsta un savstarpējas solidaritātes.

- Pētījumi liecina, ka politiķēm sievietēm tiek uzbrukts līdz pat trīs reizēm vairāk nekā politiķiem vīriešiem, jo īpaši tiešsaistē (*Daniele, Dipoppa, Pulejo, 2023*). Vardarbība pret sievietēm, kas ieņem ar lēmumu pieņemšanu saistītus amatus, ir plaši izplatīta, un tā arvien vairāk ir ienākusi virtuālajā pasaulē, tostarp iegūstot jaunas izpausmes, piemēram, datorģenerēti kailfoto un video bez piekrišanas (dziļviltušanas intīmi attēli, kiberatsegšanās) vai kibervajāšana. Tomēr, lai gan vardarbība tiešsaistē jau ir ļoti iebiedējoša un traumatiska, tai var sekot arī bezsaistes vardarbība, kas galējos gadījumos, kā piemēram, deputātes *Jo Cox* slepkavībā Apvienotajā Karalistē, noved pie feminicīda. Nesamērīgi bieži notiek arī vēršanās pret *LGBTQIA+* un minoritātēm piederīgiem kandidātiem.

Mehānismi dzimumu līdztiesības veicināšanai politiskajos amatos

Nepietiekama sieviešu pārstāvība lēmumu pieņemšanā ir daudzšķautņains jautājums. Veicamie pasākumi attiecas ne tikai uz vēlēšanu sistēmu vai politiskajām partijām, bet to darbības joma ir plašāka, ietverot arī darba un privātās dzīves līdzsvara politiku un politikas, kas vērstas uz to, lai apkarotu ar dzimumu saistītu vardarbību, atbalstītu aprūpes un mājsaimniecības pienākumu vienlīdzīgāku sadalījumu un pārvarētu dzimumu stereotipus. Pētījumi arī liecina, ka, lai palielinātu un nodrošinātu sieviešu klātbūtni varas amatos un pilnībā izmantotu viņu talantus, ir jārada iekļaujoša vide visiem, tostarp sievietēm no nelabvēlīgā situācijā esošām grupām. Kā atgādināts Komisijas Dzimumu līdztiesības stratēģijā 2020.–2025. gadam, sievietes ir nevienlīdzīga grupa, un tās var saskarties ar intersekcionālu diskrimināciju vairāku iezīmju dēļ¹. Piemēram, sievietes ar invaliditāti bieži saskaras ar grūtībām savu tiesību īstenošanā, tostarp dalībā vēlēšanās un iesaistē politiskajos un lēmumu pieņemšanas procesos.

¹ Saskaņā ar LESD 10. pantu, “nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienība tiecas apkarot diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ”.

Dzimumu līdztiesības stratēģijā arī atgādināts, ka vienlīdzīgas līdzdalības iespējas ir būtiskas pārstāvības demokrātijai visos līmeņos. Komisija ir apņēmusies sadarbībā ar Eiropas Parlamentu un valstu parlamentiem, dalībvalstīm un pilsonisko sabiedrību veicināt sieviešu kā vēlēšanu un kandidātu dalību 2024. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanās, tostarp finansējot un veicinot paraugpraksi. Komisija ir arī uzņēmusies konkrētas saistības attiecībā uz vadošiem amatiem savā administrācijā un ir apņēmusies atbalstīt dalībvalstis efektīvāku stratēģiju izstrādē un īstenošanā, lai palielinātu sieviešu īpatsvaru ar lēmumu pieņemšanu saistītos amatos.

Attiecībā uz plašāku jautājumu par to, kā padarīt darba vidi iekļaujošāku, elastīgi darba risinājumi vecākiem un aprūpētājiem ir paredzēti Darba un privātās dzīves līdzsvara direktīvā 2019/1158, kā arī Direktīvā 2006/54/EK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos, kurā paredzēta pastiprināta aizsardzība pret diskrimināciju dzimuma dēļ.

Komisijas 2023. gada ieteikumā par iekļaujošiem un noturīgiem vēlēšanu procesiem ir ietverti ieteikumi par dzimumu līdztiesību un apzināti vairāki attiecīgi dalībvalstīm adresēti pasākumi.

Nesen pieņemtā Digitālo pakalpojumu akta un gaidāmās direktīvas par vardarbību pret sievietēm mērķis ir labāk aizsargāt lietotājus, aizsargājot pamattiesības tiešsaistē, izveidojot spēcīgu pārredzamības un pārskatatbildības satvaru tiešsaistes platformām un nodrošinot vienu, vienotu satvaru visā ES. Tas cita starpā uzliek pienākumu lielām tiešsaistes platformām veikt efektīvus riska mazināšanas pasākumus, lai novērstu sistēmiskus riskus, tostarp attiecībā uz nelikumīgu naida runu vai kibervardarbību pret sievietēm. Tā dēvētās Direktīvas pret *SLAPP* mērķis ir labāk aizsargāt politiķus, žurnālistus, aktīvistus un citas personas pret nepamatotu un ļaunprātīgu tiesvedību draudiem, kuru mērķis ir apklusināt tos, kas strādā sabiedrības interesēs.

Ņemot vērā neseno vienošanos par direktīvu par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu, dalībvalstīm būs jāievieš jauni instrumenti, lai apkarotu vardarbību un naida runu pret sievietēm bezsaistē un tiešsaistē, un svarīga loma tajā būs tiešsaistes platformām.

Nākamgad tiks atzīmēta 1995. gada Pekinas deklarācijas un Rīcības platformas sievietēm, attīstībai un mieram (*Bpfa*) 30. gadskārta. Pekinas platforma atgādina, ka līdztiesība lēmumu pieņemšanā ir būtiska pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanai sievietēm. Turklāt Konvencijā par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (*CEDAW* konvencija) ir noteiktas tiesības piedalīties sabiedriskajā un politiskajā dzīvē līdz ar pienākumu veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai izskaustu sieviešu diskrimināciju politiskajā un sabiedriskajā dzīvē un nodrošinātu, ka sievietēm ar tādiem pašiem nosacījumiem kā vīriešiem ir tiesības balsot un kandidēt vēlēšanās, piedalīties sabiedriskajās lietās, ieņemt valsts amatus un pildīt ar valsts pārvaldi saistītas funkcijas, kā arī piedalīties attiecīgās pilsoniskās sabiedrības darbībās.

Šīs debates dos iespēju apspriest mehānismus un pasākumus, kas vajadzīgi, lai veicinātu dzimumu līdztiesību lēmumu pieņemšanā ES un valstu līmenī. Tie varētu ietvert institucionālus un strukturālus pasākumus valsts līmenī, piemēram, vēlēšanu sistēmu reformas, saistošas vai brīvprātīgas partiju kvotas, dzimumu līdzsvaru vēlēšanu pārvaldības struktūru vadības struktūrās, publiskā finansējuma piešķiršanas politiskajām partijām sasaisti ar dzimumu paritāti, darba struktūru pārdefinēšanu un dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanas veicināšanu, tostarp labāku datu vākšanu, kā arī apmācību, mentorēšanu, finansējumu un citu atbalstu kandidātēm sievietēm, jo īpaši jaunām sievietēm un sievietēm no nepietiekami pārstāvētām minoritāšu grupām. Ņemot vērā seksismu, aizskaršanu un vardarbību, kas jo īpaši skar politiķes sievietes, būtu jāpievērš uzmanība pasākumiem, kuru mērķis ir apkarot dzimumu stereotipus, naida runu un aizskaršanu bezsaistē un tiešsaistē.

Saistībā ar gaidāmajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām un saistībā ar centieniem uzlabot dzimumu līdztiesības politikas pamanāmību Padomē prezidentvalsts Beļģija šo tematu izvirza apspriešanai un pieredzes un paraugprakses apmaiņai, lai nodrošinātu drošu un vienlīdzīgu vidi sievietēm sabiedriskajā dzīvē.

Ņemot vērā minēto, ministri tiek aicināti politikas debatēs pievērsties šādiem jautājumiem:

1. *Kādas valsts līmeņa stratēģijas un mehānismi tika izstrādāti jūsu valstī, lai palielinātu sieviešu pārstāvību lēmumu pieņemšanā un veicinātu dzimumu līdztiesību vadošos amatos?*
2. *Kādas iniciatīvas var īstenot ES līmenī, lai sasniegtu iepriekš minēto mērķi?*